

КЛАСТЕРНА МОДЕЛЬ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ

*Чорнодон В.І., к.е.н., доцент, Вінницький інститут економіки
Тернопільського національного економічного університету*

До наукового вжитку термін «кластер» введено професором Гарвардської економічної школи М. Портером.

За теорією М. Портера, «кластер - це група географічно сусідніх взаємопов'язаних компаній і пов'язаних з ними організацій, що діють в окремій сфері і характеризуються спільністю діяльності і взаємодоповнюючих один одного» [1, с.207].

Виникнення кластерів, як правило, ініціюється самими підприємствами з огляду на такі вигоди від співпраці, як краща ефективність, здобуття нових знань, кооперування тощо. Встановлення кластерних зв'язків виступає пріоритетним завданням багатьох інноваційних стратегій, тому органи державної влади часто вдаються до побудови ділових зв'язків через поширення ідеї кластерингу, підтримку проектів, що забезпечують налагодження співпраці між секторами промисловості та наукою.

Глобалізація сучасної економіки відсуває на другий план її традиційний поділ на сектори та галузі, і в якості основного організаційного підходу дедалі більшого значення набуває кластерна організація розвитку. Підтвердженням цьому є практичне розгортання перебудови організації виробництва і територій на кластерних засадах в країнах Європи, Азії, Північної Америки та інших [2, с.3].

Кінець ХХ початок ХХІ ст. для сучасної цивілізації став черговим трансформаційним етапом у розвитку світової системи. Він охопив усі сфери життя і в більшості випадків пов'язаний не стільки з видозміною механізмів і рушійних сил перебігу процесів, скільки з формуванням нової парадигми. Нагромаджено чималий досвід щодо використання переваг і виникнення можливих негативних ефектів глобального впорядкування. Тому нині увага як теоретиків, так і практиків зосереджена на теоретичному осмисленні та розробленні практичних узагальнень і висновків щодо майбутньої парадигми розвитку глобальної системи.

Дослідження й систематизація накопиченого досвіду та особливостей прояву глобалізаційного процесу на різних рівнях світової економіки і соціуму загалом дають змогу стверджувати про об'єктивну обумовленість, циклічність перебігу і незворотність процесу глобалізації [3, с.121].

Шляхи формування глобалізованих систем передбачають використання двох механізмів: 1) вироблення універсальних моделей розвитку, реалізація яких дає змогу уніфікувати систему взаємозв'язків між економічними суб'єктами і впровадити міжнародні стандарти на всіх рівнях та у всіх підсистемах; 2) процес взаємопроникнення, об'єднання двох і більше систем у результаті гармонізації відносин та інтересів. Взаємодія протилежних за спрямованістю тенденцій звільняє необхідний для розвитку і трансформацій економіки потенціал, який інтенсифікує розвиток на вищому рівні.

Глобалізація передбачає взаємозалежність країн у різних сферах та в значній мірі сприяє застосуванню кластерної моделі розвитку економіки на базі використання кластерного підходу, який розглядається як ефективний інструмент підвищення конкурентоспроможності держави, регіонів, галузей, окремих підприємств.

За ознакою інноваційності виділяють наступні різновиди кластерів:

— побудовані на знаннях і характерних для підприємств, що належать до секторів з високою інтенсивністю досліджень та розробок. Утворюються звичайно навколо провідних науково-дослідних установ регіону чи держави, найчастіше у фармацевтичній, хімічній промисловості, а також у літакобудуванні;

— залежно від постачальників. Мають форму підприємств, інноваційна діяльність яких залежить перш за все від здатності співпрацювати з розробниками інноваційних товарів чи технологій. Зустрічаються в сільському та лісовому господарстві;

— побудовані на інформації. Характерні для підприємств, що оперують складними системами перетворення інформації з метою надати спеціалізовані послуги своїм клієнтам. Діють у фінансовій, видавничій сферах, а також у туристичній галузі;

— спеціалізовані на постачанні. Утворюються підприємствами з великими витратами на дослідження та розробки, коли увага приділяється продуктивним інноваціям та взаємозв'язкам зі споживачами. Характерні для підприємств, що виробляють специфічні товари (наприклад, програмне забезпечення);

— побудовані на створенні інноваційних технологій. Господарюючі суб'єкти, що входять до них, займаються розробкою та впровадженням, зацікавлені в інноваційних технологіях. Такі кластери зустрічаються найчастіше в машино- та приладобудуванні.

Згідно з дослідженнями, понад 28% підприємств на території

ЄС визнали свою належність до кластерів. У тих 10 країнах, які були прийняті в ЄС останніми, частка таких підприємств становить у середньому лише 9%. Цікаві факти: понад 67% литовських підприємств працюють у середовищі кластерів; найвищий рівень кластеризації зафіксовано у Великобританії, де в середньому 8 з 10 підприємств класифіковані як належні до кластера. За твердженням фахівців, найвідчутнішою перевагою кластерного підприємства є те, що воно має змогу запросити висококваліфікованих працівників та обмінюватися ринковою інформацією з партнерами. Вважається, що перебування в кластері стимулює дух підприємництва, полегшує налагодження зв'язків для здійснення тих чи інших проектів. Кластерні підприємства відзначаються високою інноваційністю [4, с.17].

Однією з важливих переваг формування кластерної моделі є концентрація уваги не на окремих галузях, а на зв'язках між галузями, підприємствами, організаціями. Вони сприяють розвитку виробництва і конкуренції; спрощенню доступу до новітніх технологій; розподіленню ризиків різних сферах спільної діяльності; спільному виходу на зовнішні ринки; організації спільних наукових досліджень; процесу підготовки і перепідготовки спеціалістів та ін.

Література.

1. Портер М. Конкуренція: учебн. посібн. / пер. с англ. – М.: Изд. дом «Вільямс», 2000. – 495 с.
2. Саблук П.Т., Кропивко М.Ф. Кластеризація як механізм підвищення конкурентоспроможності та соціальної спрямованості аграрної економіки // Економіка АПК №1, 2010 – С. 3-12
3. Економічні проблеми XXI століття: міжнародний та український виміри / За ред. С.І. Юрія, Є.В. Савельєва. К.: Знання, 2007. – 595 с.
4. Кузьмін О., Желужа В. Кластери як чинник інноваційного розвитку підприємств і територіальних утворень // Економіка України №2, 2009– С.14-23.

ПЕРСПЕКТИВИ СТВОРЕННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ МОДЕЛІ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

*Яців О.І., студент,
Львівський національний аграрний університет*

Інноваційна модель є новим виміром економічних і соціальних відносин, який базується на пріоритетному розвитку знань і технологій